

Tove Ditlevsen: literatura del desclassament i l'addicció

Ditlevsen sembla haver-ho viscut i pensat tot molt abans que ningú.

“**N**i pensaments! Les nenes no poden ser poetes!”. És el que diu el pare Ditlevsen a la petita Tove, quan és una nena. Encara no sap que està parlant amb una escriptora del futur, que serà una veu fonamental de la literatura del seu país, Dinamarca. De perles com aquesta se'n troben un munt a *Trilogia de Copenhaguen* (L'Altra Editorial), que aplega els tres llibres memorialístics de Tove Ditlevsen (1917-1976), traduïts al català per la Maria Rosich Andreu. L'autora ressegueix tres grans períodes de la seva vida, narrant-los i recreant-los des d'una mena de fals present que els dona una lluentor i una proximitat molt especials. No cau en el superego ni en l'autocompassió, ni en l'heroïcitat transvestida ni en el groguisme detallista. Ben al contrari, emergeix una veu que de mica en mica s'aferma, enmig d'una selva, l'origen, el barri, les tenalles econòmiques i socials, d'on ningú esperava que sortís. És una veu que travessa la pobresa, les classes socials, els inferns i les descobertes, una veu crua i sense manies, poètica i existencial, al caire de l'abisme i alhora al bell mig de la celebració literària, de l'escriptura. És una veu que fa l'efecte —fa l'efecte, perquè utilitza de manera deliciosa totes les estratègies literàries per treure'ns a passejar per un relat ple de peripècies—, fa l'efecte, doncs, d'obrir-se en canal amb tota la intenció.

El desclassament, la condició de dona, la vocació literària i l'abisme enfilen unes memòries que agafen una velocitat endimoniada en la darrera part, dedicada a l'addicció als opiacis, que comença a partir d'un avortament: el que li practica als anys quaranta del segle XX un guillat que li administra una droga fortíssima. Un guillat a qui també s'enganxa. Literàriament parlant, aquí opera la màgia. La mateixa autora que ha relatat amb un rigor sinuós, cruesa i sentit de l'humor una infantesa en un barri de classe baixa, amb pare socialista però carrincló, amb mare corcò però his-

ANNA
BALLBONA

@Aballbona

triònica, la mateixa autora que ha descrit com va avançar a cegues en el somni de ser escriptora quan ningú havia programat que ho fos, aquella mateixa autora empuja l'escriptura per relatar amb exhaustivitat i un sentit orgànic l'addicció. Un altre tabú en mans d'una dona.

Tove Ditlevsen va ser una autora molt celebrada al seu país. I ara aquestes memòries la converteixen en un fenomen que ha traspassat fronteres, començant per l'atterratge al món anglosaxó. En una xerrada que vam fer no fa gaire amb l'escriptora Elena Medel, vam viure una felicitat coincidir. A la llibreria Pantera Rosa, de Saragossa, on vam xerrar, tenien la *Trilogia de Copenhaguen* a primera fila. Suposo que a les dues ens va meravellar com el transfuguisme de classe, el gènere o la perifèria són una fletxa que travessa aquestes memòries escrites des d'un lloc concret: el d'algué que ja sembla haver-ho viscut i pensat tot molt abans que ningú. A vegades, qui ha baixat a l'infern i n'ha tornat sencera fa aquesta impressió. I si a més té un talent inaudit per enllaçar paraules, l'efecte es multiplica.

Llegir la part de les memòries dedicada a l'addicció, una mena de brutalitat que no admet disfresses i que es posa al costat de la vida domèstica i dels somnis estroncats, provoca una remoguda que dura dies. A mi em va fer pensar en els relats dels estralls de l'heroïna en aquest país, als anys vuitanta o noranta. Aquí la literatura de Jordi Cussà (*Cavalls salvatges* i *Formentera Lady*) o de Miquel Creus (*Òpera àcida*) han creat històries lligades a l'heroïna sense estalviar tenebra. Abans, a *Pare de rates*, Miquel Barceló feia aparèixer la dama blanca encara amb un halo d'enlairament i esplendor. I hi ha tot l'imaginari poètic i *underground* (Pepe Sales, Pau Malvido...) sobre l'heroïna. Però, en canvi, em criden l'atenció els pocs relats d'autoria femenina lligats a l'addicció, sobretot en aquest país. Potser és significatiu que a Catalunya no circulés gaire una novel·la que a Alemanya, d'on era original, o a Itàlia, on també es va publicar, va tenir un gran impacte; és una novel·la protagonitzada per una dona: *Los niños de la estación del zoo* (1978), obra dels periodistes Kai Herrmann i Horst Rieck, que recull l'experiència fosca de la Christiane F., la seva relació amb les drogues i la prostitució des que era adolescent.

Hi ha dones mortes i dones supervivents de l'heroïna, encara que no ens ho sembli o no es plantegi el seu relat. Què en sabem?, què ha estat escrit o explicat per elles? No és potser que els anys vuitanta l'heroïna es va despatxar d'una manera tan puritana que, com de costum, el relat femení va ser el primer que es va arraconar? En una societat ultraaddictiva com la d'ara —xarxes, favorits, fàrmacs, diners, consum, imatge...—, tenim clar que és un luxe de doble moral bandejar tot el que ens ensenya el relat de l'addicció? El tabú sobre la dona sempre pesa més i sempre es fa més fort.

Periodista i escriptora